

В. М. Ханко, І. В. Огієвська

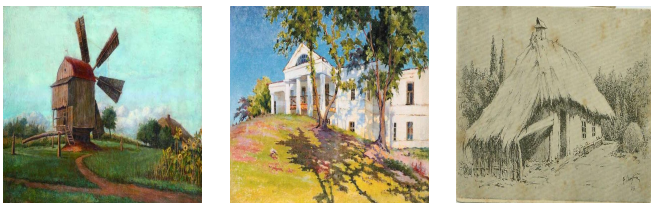
Онацький Никанор Харитонович

ОНАЦЬКИЙ Никанор Харитонович (28. 12. 1874(09. 01. 1875), х. Хоменкове Гадяц. пов. Полтав. губ., нині село Ромен. р-ну Сум. обл. – 23. 11. 1937, Полтава) – живописець, графік, мистецтвознавець і поет. Член Асоц. художників Червоної України (1929–30). Навч. у Строганов. худож.-пром. училищі (Москва, 1899–1900), закін. Одес. художнє училище (1905), був вільним слухачем Вищого худож. училища при АМ у С.-Петербурзі (1905–06; викл. І. Рєпін). Викладав креслення у Лебедин. гімназії (нині Сум. обл., 1906–13); живопис, малюнок та історію мистецтв – у Сумах: у реал. училищі, кадет. корпусі, труд. школі № 3 (1913–27). Очолював комісію зі спорудження пам'ятника Т. Шевченку в Сумах (1920). Організатор і 1-й дир. Сум. худож.-істор. музею (1920–32). Брав участь в археол. експедиціях; уповноважений з охорони пам'яток старовини, мистецтва та природи (1926) на Сумщині. Зав. відділу етнографії Полтав. краєзн. музею (1933–37). Учасник худож. виставок. Працював у техніках олій. живопису, акварелі, пастелі, малюнка олівцем та пером. Найбільше створив краєвидів. Прості за мотивами пейзажі («Криниця», 1915; «Млин у степу», 1920) відображають різні пори року та доби, нерідко їм властива ліричність («Засніжені хати», 1904; «Місячна ніч», 1908; «Мальви», 1910; «Перед грозою», 1912; «Розтає», 1915; «Осінній клен», 1919; «Захід сонця», 1935), деякі позначені рисами символізму («Пісні останнього променя», 1923). Виконував також натюрморти («Бузок у керамічній вазі», 1914; «Бузок», «Натюрморт із таранею», обидва – 1935) і портрети («Автопортрет», 1909; 1916; 1923; 1935; «За книгою (Дружина)», 1915), у яких влучно зобразив особливості зовнішності. Іноді писав нескладні за сюжетом картини з селян. життя, дія яких відбувається в інтер'єрі хати або на природі («Біля прядки», «Пряля», обидві – 1915; «На пасіці», 1937). Деякі з творів О. було тиражовано як поштові листівки, зокрема «Хата біля Тарасової гори в Каневі» (1911). Зробив ескізи орнам. і темат. розписів для будинку Пролеткульту в Сумах, емблем та

прапорів, візерунків для рушників і килимів. Окремі картини зберігаються в Лебедин., Луган., Полтав., Сум., Харків. ХМ, Чугуїв. худож.-мемор. музеї (Харків. обл.). Автор мистецтвознав. розвідок «Сумський художньо-історичний музей» («Український музей», К., 1927, вип. 1), «Сім років існування Сумського музею» (1927), «Межигірський фаянс», «Старовинні кахлі Сумщини», «Українське гутницьке скло», «Українська порцеляна» (усі – 1931, Суми); а також п'єс, оповідань, віршів, публіцист. матеріалів, які друкував у ж. «Рідний край», альманахах «З неволі» (С.-Петербург), «Терновий вінок» (Київ; обидва – 1908), антології «Українська муза» (К., 1909). Заарешт. 1934, 1935, 1937. Розстріляний за сфабрик. справою. Реабіліт. 1956.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Пчілка О. Українська артистична виставка // Рідний край. 1911. Ч. 28;
2. Петров Г. Він любив мальви // Дніпро. 1965. № 7;
3. Ткаченко Б. Никанор воскреслий // Україна. 1988. № 35;
4. Ареф'єва Г. Злочин, якого не було // Червоний промінь. С., 1995, 18 лют.;
5. Н. Х. Онацький. 1875–1937: Каталог. С., 1995;
6. Небезпечний етнограф // Граб В. І. У лещатах ДПУ: Нариси про безпідставно репрес. діячів вітчизн. науки та культури. П., 1999;
7. Юрченко Н. Никанор Онацький: Ідентифікація // ОМ. 2020. № 3–4.

Бібліографічний опис:

Онацький Никанор Харитонович / В. М. Ханко, І. В. Огієвська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-75973>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).